

que no *facen nosa* al passatge de les gentes» (BABL XI, 332), i abans d'aquesta data fou usat per Eiximenis: «com en veritat justícia e misericòrdia se avenguen molt bé e puxen estar ensems sens *fer nosa* la una a l'altra» (Doct. Comp., 55). En el següent passatge, de to irònic, de BMetge *fer nosa* té el matís de 'molestar, causar enuig': «La cordial e indissoluble amor que han [les dones] a llurs fillastres e altres qui els *facen nosa*, és semblant a aquella que hageren Fedra a Hipòlit, Clitemestra a Agamènon» (Somni, NCL., 122.9), i igualment en l'ex. d'Ausiàs Marc citat per AlCM (Poes. L, 8). Inclouen *nosa* Jacme Marc (1371) i Ll. d'Aversó (c. 1398) i DTo. (1653): «*Nosa*: Incomoditas, atis, impedimentum, ti»; després Belv. (1805), Lab. 1839. Com a 'destorb, impediment' apareix en Pons, JRuyra, JCarner (AlCM), i és comú en tot el domini sobretot en l'expressió *fer nosa*.² Una variant fonètica *nəə* se sent a Mallorca (BDLC IV, 1909, 294; *nəəə* a Manacor, ib., p. 251).

El sentit de 'destorb' s'explica com a una extensió del de 'molèstia, enuig', car el que causa molèstia sovint destorba; altrament apareix en occità antic amb valors poc més o menys iguals. Segons FEW VII, 56a nauza «dépit, ennuï, malaise» figura en Guiraut de Bornelh, Bernat de Ventadorn i en Jaufré; notem *faire nauza* 'molestar, causar disgusts' en el següent passatge de Jaufré: «Fo Jaufré servitz e onratz. / E sempre can se fo colgatz, / Es s'adurmitz jen e süau, / Car nula re no ve ni au / Que-l fassa nauza ni enueg» (v. 4593), i en aquest altre passatge de Flamenca: «ma donna dorm --- / ques ara es fort trebaillada / e non à obs que-l fassàs nauza, / mai tenés ben la porta clausa» (v. 6149).³ Notem a més el fr. mitjà *noise* «trouble intérieur»,⁴ i fr. ant. i mitjà *noise* 'baralla, enrenou' (S. XII) i «bruit, tapage» (d'on l'anglès *noise* 'soroll') són desenvolupaments de la base *faire noise* 'causar molèstia (fent soroll o baralla)'. Els dialectes italians i el friülà han conservat millor el sentit originari: lombard alpí *nausea*, Lecce *nassia*, Fassa *áuſia* «nausea», *neſa* 'desmai' (Gröden), *nosch*, *noscha* (engad.) 'mal humor', i també *nozar* (Val Vestino), *iñosar* (Longa) 'marejar' etc. Més dades sobre aquesta família en Bruch, ZRPb XLV, 80-81 (1925), i vegeu a més la nota de Jud que fa rectificacions a aquest en Rom. LII, 406.

Duplicat culte: *Nausea* 'ganes de vomitar', 'fàstic, disgust moral' (Cauliach, 1492; autors moderns), pres del llatí *nausea* id.

DERIV.: *Nauseabund*, *nauseós*; *nauseador*, -a 'que dóna náusea', neologisme usat amb certa freqüència per JCarner.⁵

¹ Examina la qüestió JCoromines en el seu estudi dels trets lingüístics d'aquest text (veg. LleuresC, p. 293). — ² AlCM dóna dos refranys de València, un de Mallorca i un altre de Menorca. — ³ Un altre ex. en Jaufré: «huimals me laissaretz dormir / --- / m'aviàs tres ves re<s>sidat, / mas huimals no mi faràs nauza, / ans cuig que dormirai en pausa» (v. 3487), i un altre en Flamenca, 447; crida l'atenció el fet que en tots quatre passatges la referència és destorbar el que dorm. — ⁴ Aquest sentit es dóna

també en occità; el port. *nojo* 'tedi, náusea' no pertany a aquella família contrari a l'opinió de FEW VII, 57a, sinó que és un derivat d'*enojar* 'avorrir', 'enutjar' (< INODIARE), un occitanisme en portuguès (DECH II, 636a8). — ⁵ Veg. en Loreto Busquets, Aportació lèxica de Josep Carner a la llengua literària catalana (Barcelona 1977), p. 146.

NOSCA i NOSCLA (també *noscleta*), ant. 'fíbula, fermall, agulla de pit (d'or i pedreria)' amb les formes paral·leles occitanes provenen d'a.alem. ant. NUSCA i del seu derivat NUSKIL id. □ 1.ª doc.: *nosca* en document de 1044 i *noscla* 1350.

El document de 1044 en llatí diu: «concesit a filia sua Atares *noska* i et i cruzadores de auro --- et alia *nosca* de auro» (Cart. St. Cugat II, 237); després trobem la mateixa variant en 1313: «quandam *nosquam* auri, in qua est in medio unus capnia seu ad --- formam crucifixi» (Finke, Acta Arag. III, 244), i AlCM ens dóna aquest exemple de 1356: «una *nosca* d'argent daurada ab crucifixi e ab imatges»; registrat per Ll. d'Aversó (c. 1398) amb la grafia *noscha*.

De l'altra variant *noscla* n'hi ha tres exemples en InvLC d'Alart, que solia treure les seves dades dels documents rossellonesos per la major part: doc. de 1350 «una capa qui habet in se unam *nosclam* argenti»; un cop més d'un altre document del mateix any: «1.ª capa cum *noscla* argenti», i cita d'un escrit de 1283 *nuscla* i *nuscle* que recorden el vocalisme originari de la base a. al.: «una *nuscla* cum quadam ymagine de cap meseu [sic] in medio ipsius, et sunt in circuito ipsius *nuscle* maragdes minuti et alii lapides preciosi». La forma *noscleta* apareix en les VidesR: «Sel qui ab lo seu anel m'à sotz-arrada la mia dextra; --- e à-m vestida ab sisclaton text ab aur e ab mot beles *noscletes* d'or» (P45r2; B *misclètes* [sic],¹ V. monilibus).²

Notem: fr. ant. *nosche* (x-xiv) «agrafe; broche; bijou, collier», *nosche* en Roland; oc. ant. *nosca*, *noscla* i *moscla* «collier, agrafe» (PDPF), *nosca* en Flamenca, 5988 (PSW), avui prov. *nouscletó* «porte d'une agrafe; ganse d'un noeud», *nousclo*, *mouscoulo* «thie [=osca] d'un fuseau», *nouscloun*, *mouscoulon* «crochet au bout d'un fuseau», *nousclau*, *mousclau* «hameçon» (Fourvières), *noscla* (Roche-gude). Les formes amb *m-* mostren un encreuament amb el grup del cast. *muesca* o *mosquetón*, a.-arag. *mosqueta* 'clau de la sabata' (antic i avui usual a Bielsa segons Pottier, Rom. LXXIV, 432). Com va indicar Diez (Wb., 648, cf. REW, 6001), *nosca* i *noscla* provenen del síndonim a.-al. ant. NUSCA i del seu derivat NUSKIL (a.-al. mitjà *nusche*, *nüsche*, Lexer); JCoromines, LleuresC, pàgina 357, s. v. *noscleta*; cf. frk. *nuskil* m. i *nuskila* f. 'Spange', b.-al. ant. *nuska* f. id. (en les glosses de Trèveris); pruss. *nuskils* «Schene [Wagen-Schiene]», Glossari d'Elbing, 299; i a més cf. vèd. *niškāh* «necklace» RV II, 33.10.³

¹ Probablement errada per *moscletes*, vist que no falten variants amb *m-* en occità com es pot veure en la llista que aquí donem. — ² Emprat moderna-